

Refah vapurunda ölen askerî şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit, dul ve yetimi sayılması hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (1/161)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71/1920, 6-956

15 . III . 1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Refah vapurunda ölen askerî şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit dul ve yetimi sayılması hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 2 . III . 1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

1. İngiltere'de Türkiye'ye teslim edilecek olan denizaltı gemisini getirmeye memur edilen 16 subay, 48 erbaş, 63 er ve tahsile gönderilen 16 havacı okurunu alan ve 25 gemicisi de bulunan Refah şilebi, 23 . IV . 1941 günü saat 17,30 da Mersin limanından hareket etmiş ve takriben Mersin'den 42 - 45 mil ayrıldıktan sonra gece saat 23 te büyük bir infilâkı mütaakıp hasara uğrayan gemi bu vaziyette deniz üstünde 4 saat kaldıktan sonra batmıştır. Bu kazaya uğrayan gemi yolcularından maalesef 136 sını kurtarmak mümkün olamamıştır.

Faciyanın bu kadar büyük kaybı mucip olması geminin bir yolcu gemisi olmaması, tahlisiye vasıtalarının kifayetsizliği, muharebenin cereyan ettiği bir denizden geçecek olan bu geminin serbestçe geçebilmesi için gerekli her çeşit emniyet tedbirlerinin alınmamış olması âmil olmuş ise de bu hususta gerek Türkiye Büyük Millet Meclisince cereyan eden ve Millî Savunma Bakanı ile Ulaştırma Bakanının mesuliyetini istihdaf eden Meclis tahkikatı ve diğer sanıklar hakkında adli takibat hiçbir netice vermemiş ve bilâhara nesredilen 5667 sayılı Af Kanunu bu hâdisenin mesulleri üzerinde velev iadei muhakeme yolu ile dahi olsa tevekkuf imkânını ortadan kaldırmıştır.

Faciayı mütaakıp Bakanlar Kurulunca ittihaz edilen 4 . VIII . 1941 gün ve 16295 sayılı kararla bu faciadan ölen deniz, hava subay talebe ve erlerinden her birinin kanuni vârislerine dörder bin, kurtulmuş olan deniz ve hava subaylarından beherine sekizer yüz, erbaş ve talebelerin beherine dörder yüz ve erlerden her birine 100 er lira tazminat verilmesi kabul edilmiş ve ölümlerin yetimlerine de mülga 1683 sayılı Tekaüt Kanununun 45 nci maddesi mucibince şehit yetimleriyle arada bir tefrik yapmaya lüzum görülmezsizin birinci derece vazife mâlûlü maaşı üzerinden yetim maaşı tahsis edilmiş ve yukarda arzedilen kararnamede facia kurbanlarına şehit ünvanı izafe edildiğinden bu yetimlere dereceli harb mâlûlleriyle şehit yetimlerinin tütün beyiye hasulatından üçte birinin ikramiye olarak verileceğine dair olan 30 . V . 1929 gün ve 1485 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi mucibince ikramiye verilmesine başlanmıştır.

3. Yetimlere bu suretle maaş ve tütün ikramiyesi verilmesine devam edildiği bir sırada emek-

li, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkında 18 . VI . 1947 gün ve 5107 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Bu kanunun 2 nci maddesi gereğince şehit yetimlerinin maaşına yüzde otuz zam yapılması kabul edilmiştir. Maliye memurlarının büyük bir kısmı tarafından ikinci maddede zikredilen Bakanlar Kurulu kararında şehit kelimesinin, medlûlü ve doğuracağı kanuni neticeler düşünülmeden kullanılmış olması yüzünden Refah Vapuru faciası yetimleri şehit yetimi addedilerek maaşlarına zam yapılmıştır. Bu zamları bir kısım yetimlerin almâsı, bir kısmının almaması neticesinde çıkan ihtilâf dolayısıyla keyfiyet yeniden bir tetkik mevzuu yapılmış harbde ve eşkiya müvacehesinde her nevi düşman silâhının tesiriyle derhal ölenlerin şehit sayılmaları lâzımgeldiği hakkındaki 5 . II . 1936 gün ve 927 sayılı Meclis kararı karşısında bu yetimlerin şehit yetimi sayılmalarına hukukan imkân olmadığı anlaşılmış ve bu netice üzerine 5107 sayılı Kanun gereğince dul ve yetim maaşlarına yapılmış olan zamlar tenzîl edilmiş fazla tediye istirdadına tevessül olunmuş ve 1485 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi gereğince verilegelmekte olan bütün ikramiyesinin dağıtılmasına son verilmiş, 1948 yılından itibaren bunlar namına tahakkuk ettirilen ikramiye kendilerine verilmiyerek emanete alınmış, yalnız Hazineyi ilgilendirmedeği için evvelce verilmiş olan ikramiyenin istirdadı cihetine gidilmemiştir.

İşbu tatbikata sebep olan şehidin anlayış tarzı sonradan 9 . VI . 1949 gün ve 1651 sayılı Meclis kararı ile de teyit edilmiştir.

Gazetelerdeki neşriyattan vâki mütaaddit müracaatlardan bu son tatbikatın vicdanları tatmin edemediğini gören ve işi ordu gücü ile de yakından ilgili önemli bir konu mahiyetinde mütalâa eden Hükümet keyfiyeti tekrar ele almış ve aşağıda arzedilen sebepler dolayısıyla bu dul ve yetimlere şehit dul ve yetimlerinden farklı muamele yapılmasının adalet ve hakkaniyete ve hizmet icaplarına aykırı düştüğü neticesine varmıştır.

A) Refah vapuru ile İngiltere'ye gönderilenler askerî bir vazifenin ifasına memur bulunuyorlardı.

B) O tarihte Türkiye muharipler zümresinde bulunan İngiltere'nin müttefiki idi. İngiltere de düşmanları olan İtalyanlarla ve Almanya tarafını tutan ve o tarihlerde Vişi'de yerleşmiş bulunan mağlûp Fransız Hükümeti ile Suriye'de, Akdeniz ve Adalar Denizinde çarpışıyordu.

C) Mülga 1683 sayılı Tekâüt Kanununa ek olan 2543 sayılı Kanunun 1 nei maddesi gereğince Türkiye Devleti o tarihte kendisini harbe hazırlık devresinde addetmiş, tekâüt ve istifa taleplerinin kabulünü bir kararname ile durdurmuş bulunuyordu.

D) O tarihte Millî Korunma Kanunu yürürlüğe konulmuş ve Türkiye'de fevkalâde halin devamı kabul edilmişti. (Bu kanunun birinci maddesi mucibince fevkalâde halin kabulü Devletin bir harbe girmesi ihtimali olduğunu ve Türkiye Cumhuriyetini de alâkalandıran yabancı devletler arasında bir harb halinin mevcudiyetini ifade etmektedir.)

E) Gerek tatbikat bakımından ve gerekse yukarıda arzedilen sebepler müvacehesinde Devletimiz o tarihte bâzı esbabı siyasiye dolayısıyla lâfzan ilân edilmemiş olmakla beraber fiilen seferber halde idi.

F) Bugün dahi katî şekilde tesbit edilmemiş olmakla beraber hâdisenin suret ve mahallî cereyanına ve o günkü ahval ve şeraite göre Refah Vapurunun batmasına sebep olan infilâka müttefikimiz İngiltere Devletinin düşmanı olan ve sonradan Devletimizin de ilânı harb ettiği Alman Devletinin müttefikleri bulunan Fransız veya İtalyan Devletlerinden birisine ait denizaltılarından birisinin âmîl olduğuna muhakkak nazarı ile bakmak icabeder.

İşte yukarıda altı madde halinde izah edilen, nevi şahsına has şerait içerisinde Refah faciasında ölenlerin harbde düşman silâhının tesir ve neticesinde ölmüş (şehit) addi kadar tabîi ve manîki bir netice olamaz. Bilhassa deniz altıcılarla ve hava sınıfı mensuplarına verilecek zamlara ait 3486 sayılı kanunların 14 ve 12 nei maddeleri mucibince haza vazife ile dalış veya uçuş esnasında her hangi bir sebebin tesir ve neticesinde ölen denizci ve havaeılarımızın yetimlerine şehit yetimi muamelesi yapılırken Refah Vapurunda ölenlerin yetimlerine farklı muamele yapılması, kendilerinin 1485 sayılı Kanunun 3 ncü maddesiyle tevzi edilen bütün beyiye ikramiyesinden ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 64 ncü maddesinde yazılı harb mâlûl-

lûgü zammından mahrum edilmeleri adalet ve hakkaniyetle kabili telif görülmemektedir. Bu itibarla işbu yetimlerin maaşlarının Emekli Sandığı Kanununun 69 ncu maddesinin D fıkrası hükmüne göre tediyesini, bütün beyiye ikramiyesinden faydalanmalarını sağlamak üzere ilişik tasarı hazırlanmış ve ayrıca evvelce yapılan tediyaattan mütevellit Hazinesin bakiye matlûbunun istirdadından sarfinazar edilmesini ve yapılmış olan tevkifatın iadesini mümkün kılmak içinde bu tasarıya geçici bir madde eklenmiştir.

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 1/161

Karar No. 13

9 . IV . 1951

Yüksek Başkanlığa

Refah vapurunda ölen askerî şahısların şehit ve dul ve yetimlerinin de şehit, dul ve yetimi sayılmasına dair Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve 26 . III . 1951 tarihinde komisyonumuzca havale buyurulmuş olan kanun tasarısi gerekçesiyle birlikte Millî Savunma Bakanlıği temsilcilerinin huzuriyle komisyonumuzca incelendi.

Hükümetin gerekçesinde tafsilâtı ile izah edildiği veçhile:

1. Faciayı mütaakıp, ölümlerin yetimlerine mülga 1683 sayılı Tekâüt Kanununun 45 nci maddesi gereğince şehit yetimi gibi birinci derece vazife mâlûlü maaşı üzerinden yetim maaşı tahsis edilmiş ve 30 . V . 1929 tarih ve 1485 sayılı Kanunun 3 ncu maddesi gereğince de bütün beyiyesi hasılâtından ikramiye verilmesine başlanmış ve 5107 sayılı ve 18 . VI . 1947 tarihli Kanun ile de maaşlarına yüzde otuz zam yapılmıştır.

2. Bilâhara 927 sayılı ve 5 . II . 1936 ve 1651 sayılı ve 9 . VI . 1949 tarihli Büyük Millet Meclisi tefsir kararları karşısında bu faciada ölmüş olan askerî şahıslar yetimlerinin şehit yetimi sayılmasına hukukan imkân görülemyerek yapılan zamlar tenzil ve fazla tediyaatın istirdadına tevessül edilmiştir.

3. Hâdisenin suret ve mahallî cereyanı ve o günkü ahval ve şerait muvacehesinde bu fa-

cianın doğrudan doğruya harb faaliyetlerinin tesiri ile vukubulmuş olduğu muhakkak olmakla beraber o zamanlarda Hükümetimizin almış olduğu fevkalâde durum da nazara alındığı takdirde vatan ve milletleri namına hayatlarını feda etmiş olan bu askerî şahısların bir harb şehidi olduklarına vicdanen tam bir kanaat hâsıl etmiş olan Komisyonumuz Hükümetin teklif ettiği veçhile bu faciada ölen şahısların ölüm tarihinden itibaren şehit, ve dul ve yetimlerinin de şehit dul ve yetimi sayılmalarını, oy birliğiyle karar vermiş ve Hükümetin hazırladığı kanun tasarısinı aynen kabul etmiştir.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonuna ve rilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Savunma

Komisyonu Bşk.

Kocaeli

S. Önhon

Bolu

F. Belen

İstanbul

S. Yaver

İmzada bulunamadı.

Kırşehir

R. Özdeş

İmzada bulunamadı.

Rize

K. Balta

Sözcü

Kastamonu

R. Taşkın

Çanakkale

S. Endik

Kayseri

İ. Berkok

Kütahya

B. Besin

İmzada bulunamadı.

Seyhan

S. Tekelioğlu

Sivas

B. Taner

Maliye Komisyonu Raporu

T. B. M. M.

Maliye Komisyonu

Esas No. 1/161

Karar No. 47

17 . IV . 1951

Yüksek Başkanlığa

Refah vapurunda ölen askerî şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit dul ve yetimi sayılması hakkındaki kanun tasarısı Millî Savunma ve Maliye Bakanlığı temsilcileri hazır buldukları halde incelendi:

Askerî bir vazifenin ifası maksadiyle çıktıkları yolculukta ve harb sahası sayılan bir mahalde hayatlarını kaybeden Refah vapuru faciası kurbanlarına şehit muamelesi tatbiki hususunda zuhur eden hukuki engellerin âmme vicdanını rencide eden bir hal olduğunda şüphe yoktur.

Hükümet gerekçesi ve Millî Savunma Komisyonu raporunda gösterilen mucip sebepleri yerinde gören komisyonumuz tasarının esasını ittifakla kabul etmiştir.

Maddelerin müzakeresinde; Refah faciası, memleketimizce malûm bulunmakla beraber, hâdisenin zaman içinde tesbitini temin maksadiyle birinci maddeye tarih ve geçici maddeye

de «şehit, dul ve yetime» tâbirinin ilâvesi uygun görülerek tasarının tümü değişik şekliyle ittifakla kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko.

Başkanı

Sözcü

Kâtip

Rize

Giresun

İ. Akçal

H. Erkmen

Kırklareli

Konya

Sıtkı Pekkip

U. N. Yiğiter

İmzada bulunamadı

Mardin

Niğde

Siird

A. K. Kalav

N. Bilge

M. D. Süalp

Sivas

Trabzon

Ş. Ecevit

T. Koral

Yozgad

Fuad Nizamoglu

İmzada bulunamadı

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 1/161

Karar No. 107

18 . VI . 1951

Yüksek Başkanlığa

Refah Vapurunda ölen askerî şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit dul ve yetimi sayılması hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp Başbakanlığın 15 . III . 1951 tarihli ve 6/956 sayılı tezkeresi ile sunulan kanun tasarısı, Millî Savunma ve Maliye komisyonları raporlarıyla birlikte komisyonumuza havale olunmakla, Millî Savunma ve Maliye Bakanlıkları temsilcileri hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Hükümet gerekçesinde; İngiltere'de teslim

edilecek ve Türkiye'ye ait olan denizaltı gemisini getimeye memur edilen 16 subay, 48 erbaş, 63 er ve tahsile gönderilen 16 havacı okurunu alan ve 25 gemicisi de bulunan Refah Şilebinin batma hâdisesininin 136 kişinin kurtarılamıyarak ölümleri ile neticelendiği ve bu müessif hâdisede ölenlerin dul ve yetimlerinin şehit, dul ve timlerinden farklı muamele gördüğü halbuki :

1. Refah Vapuru ile İngiltere'ye gönderilenler askerî bir vazifenin ifasına memur oldukları;

2. O tarihte Türkiye muhاریpler zümresin-

de bulunan İngiltere'nin müttefikı olması dolayısıyla karşı tarafın aleyhinde bulunması;

3. Yine bu sırada Türkiye kendisini harbe hazırlık devresinde addetmiş olduğundan dolayı askerî tekaüt ve istifa taleplerini bir kararname ile durdurmuş bulunduğu;

4. Millî Korunma Kanununun yürürlüğe girmesi ile fevkalâde halin devamı kabul edilmiş olduğu;

5. Lâfzan ilân edilmemiş olmakla beraber o tarihte fiilen seferber halde bulunduğumuz;

6. Bugün dahi katî şekilde tesbit olunmamış olmakla beraber hâdisenin suret ve mahallî cereyanına ve o günkü ahval ve şerait göre Refah Vapurunun batmasına muharip denizaltılarından birinin âmil olduğuna muhakkak nazarı ile bakmak icabettiği;

Cihetle nevi şahsına has şerait içerisinde düşman silâhının tesir ve neticesinde ölmüş oldukları ve bunların (şehit) addi kadar tabii ve mantıki bir netice olamayacağına göre dul ve yetimlerinin de şehit, dul ve yetimi sayılmasını teminen tasarrufların sevk edilmiş olduğu bildirilmektedir.

Tasarıyı tetkik eden Millî Savunma Komisyonu Hükümet teklifini aynen ve Maliye Komisyonu ise, tasarıyı yerinde görmekle beraber maddelerin müzakeresinde, hâdisenin vukubulduğu zamanın birinci maddede yer almasını ve geçici maddeye de «şehit, dul ve yetimi» tâbirinin ilâvesini uygun görerek kabul etmiştir.

Komisyonumuz; Refah hâdisesinde ölen askerî şahısların şehit ve dul ve yetimlerinin de şehit dul ve yetimi sayılması hakkında Hükümet gerekçesinde bildirilen sebepleri yerinde görerek maddelerin müzakeresine girmiş ve bunlar hakkında, birinci maddede yazılı olan hâdisenin vukuu tarihinden itibaren şehit dul ve yetimi hükümlerinin uygulanmasını temin bakımından gereken değişikliği yapmak suretiyle birinci maddeyi kabul etmiştir.

Yeniden tanzim olunan birinci madde muvacehesinde geçici maddenin tasarıda yer almasına lüzum olmadığından geçici madde tasarıdan çıkarılmış, 2 ve 3 ncü yürürlük maddeleri Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Kâtip
(İstanbul	Burdur	Bursa
E. Adakan	F. Çelikbaş	H. Şaman
Ankara	Aydın	Balıkesir
M. Bayramoğlu	F. Menderes	E. Budakoğlu
Giresun	İstanbul	İstanbul
M. Şener	A. H. Başar	C. Türkgedi
Kırklareli	Malatya	Mardin
Ş. Bakay	M. S. Eti	R. Erten
Rize	Seyhan	Sivas
O. Kavrakoğlu	Dr. S. Barı	H. İmre
Tokad	Trabzon	Urfa
S. Ataç	S. F. Kalaycıoğlu	Dr. F. Ergin

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Refah vapurunda ölen askeri şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de; şehit, dul ve yetimi sayılması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1 — Batan Refah vapurunda ölen askeri şahıslar şehit, dul ve yetimleri de şehit, dul ve yetimi sayılmışlardır.

GEÇİCİ MADDE — Bu suretle şehit sayılanların dul ve yetimleri hakkında ölüm tarihinden itibaren dul ve yetim hükümleri uygulanır.

MADDE 2 — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı
	S. Ağaoğlu
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
F. L. Karaosmanoğlu	H. Özyörük
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
R. Ş. İnce	R. Nasuhioğlu
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinoglu
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
Z. H. Velibeşe	Dr. E. H. Üstündağ
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
N. Özsan	N. Ökmen
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
S. Kurtbek	H. Köymen
İşletmeler Bakanı	
M. Ete	

MALİYE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Refah Vapurunda ölen Askerî şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit, dul ve yetimi sayılması hakkında Kanun

MADDE 1 — 23 . VI . 1941 tarihinde batan Refah vapurunda ölen Askerî şahıslar şehit, dul ve yetimleri de şehit, dul ve yetimi sayılmışlardır.

GEÇİCİ MADDE — Bu suretle şehit sayılanların dul ve yetimleri hakkında ölüm tarihinden itibaren şehit, dul ve yetimi hükümleri uygulanır.

MADDE 2 — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Refah vapurunda ölen askerî şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit dul ve yetimi sayılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 23 . VI . 1941 tarihinde batan Refah vapurunda ölen askerî şahıslar şehit, dul ve yetimleri de şehit dul ve yetimi sayılırlar ve haklarında bu tarihten itibaren şehit dul ve yetimi hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.